

ПРИКАЗИ

Миомир Дашић: „ШКОЛА, ИСТОРИЈА, ПОЛИТИКА“ Издавачи:
УНИРЕКС и „УНИРЕКС ГРУП“, Подгорица/Београд 2018.

Из штампе је изашла нова књига академика Миомира Дашић „Школа, историја, политика“, на 566 страница. Овај зборник радова испуњавају чланци, студије, есеји, критички осврти и прикази књига и часописа настали током друге половине ХХ вијека. Рецензенти књиге су проф. др Здравко М. Делетић са Универзитета у Косовској Митровици и проф. др Нада Томовић са Универзитета Црне Горе.

Академик Дашић један је од највећих живих историчара на некадашњем југословенском простору. Од 1954. до 1962. године био је професор гимназије у Беранама, а потом њен директор (1962–1972). Од октобра 1972. године радио је као руководилац Сектора за културу и науку у Републичком заводу за међународну научну, културну и техничку сарадњу Црне Горе у Подгорици и истовремено био професор на Педагошкој академији у Никшићу. На Филозофском факултету у Никшићу биран је за ванредног (1981) и редовног професора (1985) за предмете Историја југословенских народа у новом вијеку и Увод у историју са основама помоћних историјских наука. Као универзитетски професор држао је преда-

вања, по позиву, у готово свим већим универзитетским центрима у СФРЈ, а у иностранству на историјским факултетима и катедрама универзитета у Москви, Кијеву, Утрехту, Кракову и другим. Боравио је на стручним и научним усавршавањима у СССР, Француској, Пољској, Холандији, Чехословачкој, Украјини. Са научним саопштењима наступао је на међународним научним скуповима у Москви, Бечу, Анкари, Барију, Београду, Љубљани, Марибору, Загребу, Софији, Прагу, Бањалуци, Скопљу... Области његовог научног интересовања су од завичајне, националне, до балканске и опште историје, као и методологије историјске науке. Под његовим менторством израђено је више магистарских радова и докторских дисертација. Одржао је преко 130 јавних предавања на конгресима, симпозијумима, научним скуповима, округлим столовима и семинарима за професоре историје. У току шест деценија стручног и научног рада објавио је дванаест књига, око 270 студија, расправа, чланака, историјских есеја, око 420 критичких осврта, рецензија, полемика и разних других стручних и публицистичких текстова. Аутор је преко 130 научних и струч-

них реферата и саопштења. Библиографија његових радова има 830 јединица. За стручни и педагошки рад одликован је Орденом Републике Југославије, добитник је и више других друштвених признања – награда, диплома, плакета и похвала. Обављао је дужност председника Друштва историчара Црне Горе (1974–1979) и председника Савеза историчара Југославије (1985–1989; 1994–1999), члана научних и наставно-научних вијећа факултета и института, члана савјета републичких и савезних институција у области науке и културе; био је посланик у Скупштини Републике Црне Горе (1963–1969), члан Републичке конференције ССРН Југославије (1967–1973) и Савезне конференције СРН (1985–1991), члан Југословенског форума за људска права, члан Савезне комисије за истину и помирење. Био је председник Удружења универзитетских наставника и других научних радника Црне Горе (1983–1990) и члан Председништва Савеза универзитетских наставника и других научних радника Југославије (1983–1990). Био је члан редакција или уредник више часописа (Токови, Историски записи, Овдје, Југословенски историјски часопис, *Bulletin scientifique*, Настава историје), уредник посебних едиција, зборника радова и других публикација. Од 1996. године био је председник уређивачког одбора Енциклопедије Црне Горе до престанка рада на овом пројекту. Обављао је дужности уредника у више публикација ЦАНУ – Гласника Одјељења друштвених наука, зборника радова, монографија и других посебних издања. Објављене књиге: Ослободилачки покрет у Доњим Васојевићима 1861. и 1862. и његов одјек у

Санцаку (1982); Васојевићи од помена до 1860. године (1986); Увод у историју са основама помоћних историјских наука (1988); Васојевићи у устанцима 1860–1878. године (1992); Карађорђевићи из Васојевића (1996); Огледи из историје Црне Горе (Студије о догађајима од 15. вијека до 1918) (2000); Незаобилазно у историографији Црне Горе (прилози науци) (2003); Шекулар и Шекуларци од помена до 1941 (2006); Ровца код Берана (2008); О историчарима ЦАНУ (2011); Спорена у историографији. О врлинама и манама „учитељице живота“ (Подгорица – Бијело Поље, 2014). О Дашићевом раду објављене су књиге: Биобиблиографија академика Миомира Дашића (2007); Дјело академика Миомира Дашића у огледалу стручне и научне критике (2008) и округли сто Дјело академика Миомира Дашића у огледалу стручне и научне критике – Бијело Поље (2010). Президијум Руске академије природних и друштвених наука изабрао га је за свог иностраног члана 5. јуна 1998. године. За успјешну сарадњу у области историографије и културе између Југославије и Русије Руска академија природних и друштвених наука одликовала га је медаљом те академије за развитак културе и умјетности. У знак признања за успјешну сарадњу са Краковским универзитетом и Високом педагошком школом у Кракову, одликован је медаљом Универзитета у Кракову.

У новој књизи „Школа, историја, политика“ сабрани су текстови настајали од првих година ауторовог наставног рада у гимназији, током његовог службовања на функцији тадашње Иванградске гимназије, као и током година рада као професора Пе-

дагошке академије, као и током три деценије на Филозофском факултету у Никшићу. Текстови сабрани у овој књизи говоре о погледима аутора на развој школства, рјешавање теоријских и практичних проблема и унапређење наставе историје. Тематски су разноврсни: историографског, педагошког и културолошког карактера, са критичким освртом на утицај идеологије и политике у креирању наставних планова и програма. Ови текстови се могу сматрати и својеврсним историјским извором, јер свједоче о вођењу државне идеолошке политике у области образовања и васпитања. Текстови су груписани хронолошки у три тематске цјелине. Прву групу чине чланци посвећени историји и раду Гимназије у Беранама (Иванграду).

У другом дијелу дати су прилози посвећени проблемима наставе историје и државне политике према историјској науци. Из одабраних текстова се види како је аутор учествовао дезинтеграционе тенденције у друштву и савезној држави и критиковао претјерану идеологизацију у историјској науци и настави историје. Истиче се да се не може порећи удио историјске науке и наставе историје у погледу идеолошког припремања терена за грађанске ратове и међунационалне сукобе током распада СФРЈ.

Трећа цјелина доноси текстове у којима су заступљени ауторови ставови из уводних или закључних излагања, реферата, на симпозијумима и конгресима на тему наставе историје. У њима је исказана критичност према идеолошкој политици вођеној у области школства, нарочито у домену историје као наставног предмета и улоге историје у васпитавању и обра-

зовању. Како сам аутор у уводу истиче, може се сагледати научно и практично педагошко оправдање зашто су се радови у овој књизи нашли на једном мјесту: јер добијају на значају и омогућавају цјеловито сагледавање проблема образовања и саме наставе историје и свједоче о вишедеценијском стручном и научном раду аутора и његовом промишљању о школским проблемима у дугом трајању. Јер је актуелност ових критичких текстова и данас у многоме евидентна, због чињенице да у већини држава насталих из некадашње југословенске федерације – постоји тенденција тзв. историјског инжињеринга. Ненаучног сагледавања и презентовања историје у корист тренутне политике, идеологије или скретања пажње јавности са битнијих економских и социјалних тема на историјске теме, догађаје и личности. Како аутор истиче: „истрајава се на преферирању историјских кретања на митовима, при чему је утицај страначких идеологија и политике на науку и наставу историје све видљивији“. Истрајава се на тенденциозном тумачењу историјских извора, креирању нових митова о појединим личностима и догађајима, о тзв. „вишемиленијумском трајању и државности“. Фрапантно је, истиче аутор, што се и „поједини историчари од заната труде да прилагоде и накалеме неке чињенице о историјским збивањима из далеке прошлости – на савремене прилике“. Индоктринација је по дефиницији: планско, систематско и контролисано ширење идеологије и жељеног мишљења путем образовног система. Што је била општа тенденција свих протеклих година и деценија у образовању и историографији.

Саставни дио овог зборника чини селективна библиографија аутора о проблемима школе, наставе историје и другим проблемима из домена васпитно-образовне политике. Како са правом истиче један од рецензената ове књиге, проф. др Здравко Делетић: „настава историје се не може одвојити од стања историјске науке у датом времену, јер школски систем је у сваком друштву под посебном пажњом владајуће политике...а илузија је да нека власт хоће да дозволи да историјска наука и настава историје буду ван контроле владајуће политике“. И сам наслов: Школа, историја, политика сублимира везу ове три друштвене категорије што провејава у готово свим дјеловима ове књиге.

Академик Миомир Дашић припада плејади најистакнутијих црногорских историчара, он је дао немјерљив допринос развоју модерне науке у нас. Са „бријега јесени“ животног стваралаштва и дружења са књигом и пером, уважени професор и академик Миомир Дашић је научној јавности до сада презентовао веома драгоцјен и обиман научни опус, као плод озбиљног и студиозног бављења историјском науком, догађајима, процесима, појавама, личностима и институцијама са наших простора. Као упоран истраживач наше прошлости, поборник доследног и бескомпромисног трагања за научном истином, проширујући херуистички истраживачко проучавање и промишљање прошлости простора Црне Горе, нарочито дубљим проучавањем простора и историје Васојевића и Шекулара, дајући тиме немјерљив прилог црногорској историографији и етнокултури. Професор Дашић је улазећи у студиозно и темељно објашњавање исто-

ријских појава, појединих специфичности друштва Црне Горе, нарочито племенског и његових установа, избјегавао замке идеологија и актуелне политике, што на крају доводи до закључка да се обимни научни опус академика Дашића и његови истраживачки резултати могу и даље критички вредновати јер су успјешно прошли суд времена. Залажући се за свестраније и критичко изучавање националне и свјетске прошлости, и за њихово прожимање у тумачењу и истраживању, истицао је да без таквог приступа није могуће квалитетно разумјети ни савременост, изражавајући увјерење у неопходност што правилнијег распоређивања садржаја из националне и опште историје. Дуго је упозоравао на чињеницу да проучавање и презентовање историје не смије подлећи актуелној политици, локалним аршинима и несигурним, субјективним и тенденциозним вредновањима уже националне прошлости, као и да истраживање и проучавање прошлости треба оставити стручним, објективним историчарима, а не текућој политици. Стим у вези је још 1987. године скренуо пажњу на то да се путем наставе историје систематски подгријавала и индуковала уско национална свијест, што је представљало погодан ослонац за подривање тадашње заједничке државе.

Уосталом, образовање је увијек подручје непосредне политичке контроле и имплицитно или експлицитно, средство политичке социјализације, односно систематски покушај да се младе генерације формирају у складу са преовлађујућим системом вриједности. Учење историје осим образовног циља, има задатак, такође, да код ученика формира пози-

тиван однос према властитом народу, његовој традицији и укупним постигнућима. Историја јесте учитељица живота, али је за нашу анализу занимљиво да та учитељица различито тумачи прошлост, зависно од државе до државе, народа, односно политичког режима на власти, тако да исте, историјске ситуације у којима су се нашли различити народи, имају врло различите научне интерпретације. Памћење чини човјека човјеком, а лишен памћења, човјек се претвара у безобличну масу из које они који контролишу прошлост могу да обликују шта им је по вољи. Идеолог тумачи догађаје из прошлости у складу са својим интересом, тако да по вољи прекраја чињенице, или их уништава, или измишља нове. Отуда се за таквог идеолога – историчара према (Ђ. Шушњићу) каже – „Историја нас учи да не вјерујемо много појединим историчарима и што историчари могу, то историја никада није могла.“ Разумљива потреба сваког друштва да заснује позитиван однос младих према себи, да створи осјећај припадности, патриотизма, често доводи и до некритичке и тенденциозне интерпретације историје, тако да се управо кроз њу репродукује и негативан однос према другима који су кривци што наш потенцијал (који је у свакој нашој интерпретацији надмоћан другима) није могао доћи до изра-

жаја. У том смислу је још Џорџ Орвел дао јасну и недвосмислену формулу – „они који контролишу прошлост, контролишу и будућност“. Ко контролише садашњост, контролише и прошлост - једна је од давно изречених сентенци, док је руски историчар Покровски тврдио „да је историја политика пројектована на прошлост“. Академик Дашић се освртао и на то да је званична црногорска историографија правила подвајање између значајнијих и мање значајних тема, као и да су средства и кадрови били усредсређени на проучавање центра црногорске државе, што наравно није била грешка, али су неоправдано при томе биле занемарене области попут Полимља, Васојевића, Потарја, Пиве, Дробњака - а што чини више од половине данашње територије Црне Горе. Очигледно је да је својим прегалаштвом, темељним и студиозним научним радовима, академик Миомир Дашић током више од пола вијека озбиљног бављења науком показао да је несумњиво ерудита, методолог, методичар и историчар великог формата. Стога, и ова књига представља одређену ретроспективу, сублимацију и својеврсни вишедеценијски дијалог академика Дашића са прошлошћу. Стога је са посебним пијететом предајемо јавности као дјело које свједочи о исправном научном путу и начину спознавања прошлости.

Др Раденко Шћекић